

O'QUVCHILAR TA'LIM-TARBIYASIDA TASVIRIY SAN'AT ROLI VA O'RNI

Sarsenova Gulnur Sarsenovna

Nukus davlat pedagogika instituti Magistratura Tasviriy san'at va amaliy bezak san'ati
2-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13910834>

ANNOTATSIYA

Maqola eng avvalo tasviriy san'at fanining bugungi kunda umumta'lim maktablari o'quvchilarining aqliy, ma'naviy, ekologik tarbiyalangan, intensiv fikrlaydigan hamda tashabbuskor bo'lib komil topishiga ko'mak beruvchi omillar xaqida yozilgan. Maqolada shuningdek buyuk mutafakkirlarning fikrlari, fanning yurtimizda olib borilayotgan izchil bunyodkorlik ishlariga kelajakda qo'shadigan xissasi xaqida xam yoritib ketilgan.

Kalit so'zlar: Rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik, ranglar, qalam, mo'yqalam, akvarel, palitra.

Ta'lim sohasida tasviriy san'atning o'qitish va o'qitishdagi o'rni keyingi yillarda tobora ortib bormoqda. Tasviriy san'at o'quvchilarning ta'lim tajribasini oshirishda, xususan, tilni rivojlantirish, tanqidiy fikrlash va umumiy kognitiv rivojlanish sohasida kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu insho tasviriy san'atning ta'limdagi rolining ahamiyatini o'rganadi, xususan, tasviriy san'at O'zbekistonda o'qitish va o'qitish tajribasini qanday oshirishi mumkinligiga e'tibor qaratiladi. Tasviriy san'at o'quvchilarida ijodkorlik va tasavvurni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tasviriy san'at faoliyati bilan shug'ullanib, o'quvchilar o'z fikr va g'oyalarini ijodiy va dinamik tarzda ifodalaydilar. Ush ifoda shakli o'quvchilarning samarali muloqot qilishiga yordam beradi, balki tanqidiy fikrlashlarini yaxshilashga yordam beradi. O'zbekistonda tasviriy san'atni o'qitish dasturiga o'quvchilarga turli san'at turlarini o'rganish va tajriba o'tkazish uchun zamin yaratish, pirovardida ijodkorlik va innovatsiya tuyg'usini rivojlantirish mumkin.

Ta'lim sohasida tasviriy san'at o'quvchilarni o'qitish va tarbiyalashda hal qiluvchi o'rin tutadi. Rasm, rasm, haykaltaroshlik kabi tasviriy san'at o'quvchilarning o'z fikrlarini ijodiy ifodalashiga, o'z his-tuyg'ulari va g'oyalarini tasviriy shaklda kashf etishga yordam beradi. O'zbekistonda tasviriy san'atning ta'lim tizimidagi o'rni yuqori baholanadi, chunki u o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshirish bilan birga, ularning har tomonlama rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Tasviriy san'atning ta'limda muhim ahamiyat kasb etishining o'ziga xos sabablaridan biri, ular talabalarda ijodkorlikni, tasavvurni uyg'otadi. Badiiy faoliyat bilan shug'ullanib, o'quvchilar turli nuqtai nazarlarni o'rganish, tanqidiy fikrlash va muammolarga innovatsion echimlarni topish mumkin. Bu tahririyat ijodiy fikrlashlarini rivojlantirishga yordam beradi, bu jadal o'zgarib bugungi dunyoda.

Bundan tashqari, tasviriy san'at o'quvchilarning samarali muloqot qilish qobiliyatini oshiradi. Vizual hikoya orqali talabalar o'z fikrlari va his-tuyg'ularini faqat so'zlar bilan ifoda eta olmaydi. Bu ularga nafaqat o'zlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi, balki boshqalar bilan yanada chuqurroq aloqada bo'lish imkonini beradi. Vizual tasvirlarni yaratish va talqin qilish orqali o'quvchilar o'zlarining muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishlari va o'z fikrlarini ishonchli ifodalashni o'rganishlari mumkin. Tasviriy san'at o'quvchilarning kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. O'quvchilar badiiy faoliyat bilan shug'ullansa, ular tafsilotlarga e'tibor berishni, tevarak-atrofdagi dunyoni diqqat bilan

kuzatishni, tasviriy ma'lumotlarni samaraliroq tahlil qilishni o'rganadilar. Bu ularga hayotlarining turli jabhalarida ko'proq idrok etadigan shaxslarga va muammolarni yaxshiroq hal qilishga yordam beradi.

Tasviriy san'at o'quvchilarda madaniy ong va qadrlash tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradi. Turli madaniyatlar va davrlarning san'at asarlarini o'rganish va yaratish orqali talabalar inson ifodasining boy xilma-xilligini chuqurroq tushunishlari mumkin. Bu ularni nafaqat madaniy farqlarni hurmat qilish va qadrlashga undaydi, balki ularni yangi g'oyalar va istiqbollarni o'rganishga ilhomlantiradi. Bundan tashqari, tasviriy san'at o'quvchilarda muvaffaqiyat va o'ziga ishonch hissini uyg'otadi. Talabalar o'zlari faxrlanadigan san'at asarlarini yaratganda, ular muvaffaqiyat va qoniqish hissini his qilishadi. Bu ularning o'ziga bo'lgan hurmatini oshiradi va ularni badiiy qiziqishlarini davom ettirishga undaydi. San'at yaratish jarayonida talabalar tavakkal qilishni, qiyinchiliklarni engib o'tishni va chidamlilikni rivojlantirishni o'rganadilar - hayotning barcha jabhalarida qimmatli bo'lgan fazilatlar.

Tasviriy san'at o'quvchilarning nozik motorli ko'nikmalarini rivojlantirishga va qo'l-ko'zni muvofiqlashtirishga yordam beradi. O'quvchilar rasm chizish, rasm chizish, haykaltaroshlik kabi mashg'ulotlar bilan shug'ullansa, ular o'z harakatlarini yanada aniqroq nazorat qilishni va turli materiallarni samarali boshqarishni o'rganadilar. Bu ularga kundalik hayotning ko'plab jabhalari uchun zarur bo'lgan qo'lda epchillik va muvofiqlashtirishni yaxshilashga yordam beradi.

Tasviriy san'at o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Talabalar badiiy faoliyat bilan shug'ullansa, ular nafaqat ijodiy mushaklarini mashq qiladilar, balki miyalarini yangi va qiziqarli usullar bilan rag'batlantiradilar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at bilan shug'ullanish akademik muvaffaqiyat uchun zarur bo'lgan xotira, diqqat va muammolarni hal qilish kabi kognitiv funktsiyalarni yaxshilashi mumkin. Bundan tashqari, tasviriy san'at o'quvchilarda hissiy aql va empatiyani rivojlantirishga yordam beradi. San'at asarlarini yaratish va talqin qilish orqali talabalar o'zlarining his-tuyg'ularini o'rganishlari va boshqalarning his-tuyg'ularini tushunishlari mumkin. Bu ularga hamdardlik, hamdardlik va boshqalar bilan chuqurroq aloqa qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Badiiy faoliyat bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar o'z fikrlarini ochiqroq ifodalashga, tengdoshlari bilan mazmunli muloqot qilishga o'rganadilar. Tasviriy san'at o'quvchilarning til rivojlanishini ishlab chiqarish uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tasviriy san'atni o'qitish va o'qitish jarayoniga tozalash orqali o'qituvchilar o'quvchilarga murakkab lingvistik tarkiblarni vizual shaklda yordam berish va izohlashda yordam berishlari mumkin. Ush vizual tasvir talabalarning til haqidagi tashqi ma'lumotlarini yordam beradi, uni yanada qulay va tushunarli qiladi. Tasviriy san'at ijodkorlikni rivojlantirish va tilni rivojlantirishdan tashqari, o'quvchilar o'rtasida madaniy va qadrlashni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynashi mumkin. Turli madaniyatlar va jamiyatlarning tasviriy san'atini o'quv dasturiga yuklash orqali o'qituvchilar o'quvchilarga turli xil madaniy muammolarni chuqurroq ta'minlashi mumkin. Turli san'at turlari bilan tanishish o'quvchilarda boshqa madaniyatlarga nisbatan empatiya va qadrlash tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradi, O'zbekistonda yanada inklyuziv va global fikrlaydigan ta'lim muhitini yaxshilashga yordam beradi. Bundan, tasviriy san'at o'quvchilarining ijtimoiy va hissiy yordamini rag' uchun saqlash uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Tasviriy san'at faoliyati bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar o'zlarining his-tuyg'ulari va his-tuyg'ularini ijodiy va konstruktiv tarzda ifoda eta oladilar. Ush

ifoda shakli o'quvchilarda o'z-o'zini anglash, hissiy tartibga solish va boshqalarga nisbatan hamdardlikni oshirishga yordam beradi. Ijtimoiy va emotsional o'rganish ta'limning muhim ko'rinishini yaxshilashga yordam beradi.

Bundan tashqari, tasviriy san'at o'quvchilarning umumiy kognitiv rivojlanishida muhim rol o'ynashi mumkin. Tasviriy san'at faoliyati bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar fazoviy fikrlash, muammoni hal qilish va naqshlarni aniqlash qobiliyatlarini oshiradilar. Vizual savodxonlikning bu shakli o'quvchilarga vizual axborotni chuqurroq tushunishga yordam beradi, pirovardida ularning kognitiv qobiliyatlari va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi. Ta'limda kognitiv rivojlanishga asosiy e'tibor qaratilgan O'zbekistonda tasviriy san'atni o'quv dasturiga kiritish o'quvchilarning umumiy kognitiv o'sishi va o'quv muvaffaqiyatiga sezilarli hissa qo'shishi mumkin.

Bundan tashqari, tasviriy san'at talabalar o'rtasida fanlararo ta'limni rivojlantirish uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Tasviriy san'atni o'quv dasturiga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga turli fan sohalari o'rtasida aloqa o'rnatishga va murakkab mavzularni yaxlit tushunishga yordam beradi. Ta'limga fanlararo yondashuv nafaqat talabalarining turli o'quv fanlari bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshiradi, balki yanada integratsiyalashgan va o'zaro bog'liq bo'lgan ta'lim tajribasini rivojlantiradi. Fanlararo ta'limni rivojlantirish asosiy ustuvor vazifa bo'lgan O'zbekistonda tasviriy san'atni o'quv dasturiga kiritish o'quvchilarning yanada keng qamrovli va har tomonlama ta'lim asoslarini shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, tasviriy san'atning tarbiyadagi o'rni salmoqli va serqirradir. Tasviriy san'at ijodkorlikni rivojlantirishda, tilni rivojlantirishda, madaniy tushunishni targ'ib qilishda va o'quvchilarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bundan tashqari, tasviriy san'at o'quvchilarning umumiy kognitiv rivojlanishini kuchaytirishi, fanlararo ta'limni rivojlantirishi va yanada qiziqarli va dinamik ta'lim tajribasiga hissa qo'shishi mumkin. O'zbekistonda tasviriy san'atni o'quv dasturiga kiritish o'quvchilarning ta'lim natijalari va umumiy ta'lim tajribasiga katta ta'sir ko'rsatishi, pirovardida ularni tobora murakkab va o'zaro bog'liq bo'lib borayotgan dunyoda muvaffaqiyatga tayyorlab qo'yishi mumkin. Tasviriy san'at o'quvchilarning ijodkorligini, muloqot qobiliyatlarini, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini, madaniy onglikni, o'ziga bo'lgan ishonchini, nozik motorikasini, kognitiv rivojlanishini, hissiy intellektini oshirish orqali ta'lim tizimida hal qiluvchi o'rin tutadi. Tasviriy san'atni o'quv dasturiga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan, ularni bugungi murakkab va tez o'zgarib borayotgan dunyoda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va sifatlar bilan qurollantiradigan har tomonlama ta'lim berishlari mumkin.

References:

1. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. T Sharq.1997
2. Abdirasilov S. Tasviriy san'at fanini o'qitish metodikasi.T Ilm-Ziyo, 2011
3. Abdirasilov S, Xasanov.M Rasm o'qitish metodikasi .T Iqtisod-moliya, 2010
4. B.N.Oripov Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi.Toshkent Ilm-Ziyo 2005
5. Закиров, Д. У. (2020). ЭКОЛОГИК ТАЪЛИМДА МАНМ^{АТМ} ФИКРЛАШ ВА МУСТАКИЛ ТАЪЛИМДАН УНУМЛИ ФОЙДАЛАНИШНИ РИВОЖЛАНТИРИШ УСУЛЛАРИ. Биология Ва

экология электрон журналы, 4(2).

6. Д. А. Тагаева, & Д. У. Закиров (2021). ЭФФЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ, ЭКСКУРСИЯ ДЕТЕЙ К ПРИРОДЕ. Academic research in educational sciences, 2 (12), 1413-1418.

7. Алланазарова, И., & Закиров, Д. (2021). ЭФФЕКТИВ^Т СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ 3D-ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ЗАНЯТИЙ КУРСА: «АНАТОМИЯ ЧЕЛОВЕК» В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ. Academic research in educational sciences, 2(11), 404-411.